

LA PREGUNTA 5ª A L'EXAMEN DE SELECTIVITAT DE FILOSOFIA A CATALUNYA

És habitual que una de les dificultats a l'hora de preparar l'examen de Selectivitat de Filosofia a Catalunya correspongui a la pregunta que fa referència a l'opinió personal sobre un tema vinculat al fragment comentat. Aquesta pregunta és la que fa generalment més respecte als estudiants i acostuma a ser la menys valorada.

En la prova de Selectivitat l'opinió personal té un valor de 2 punts; apareix al final de l'examen, en la pregunta cinquena, i la redacció serà aproximadament com aquesta:

"5.- Quines objeccions creieu que es podrien posar a la tesi de X segons la qual el coneixement de P no pot obtenir-se mitjançant R? Expliqueu i raoneu la resposta."

Segons el coordinador de la matèria, aquesta pregunta correspon a una opinió personal, en què es valora la coherència del propi raonament, que en tot cas mai pot limitar-se a una qüestió de gust.

En altres paraules, l'important en la pregunta 5ª no és dir "què" penses, sinó "per què" ho penses. No es valorarà si estàs o en desacord amb una tesi, sinó "per què" hi estàs o no d'acord. No és significatiu si simpatitzes o no amb la idea o el text que es proposa, sinó "per què" hi simpatitzes o "per què" la rebutges. El significatiu és presentar una argumentació coherent, ordenada i expressada en el vocabulari adient, i no l'opinió en si –a no ser que sigui del tot forassenyada o absurda.

No seria vàlida una resposta a la pregunta que pretengui plantejar una nova concepció global del pensament de l'autor o una tesi mal justificada. L'examen no demana ser "original" sinó consistent en l'argumentació. Això exclou el que generalment s'anomenen "parides". És evident la sopa d'all ja està inventada.

Una part de la nota es juga en l'expressió literària que es doni a la resposta: frases sense subjecte, mal coordinades, mal puntuades, amb oracions subordinades poc coherents condemnen a una mala nota. No es tracta de "farcir" un text sinó d'argumentar-lo. Frases curtes i ben ordenades mostren una bona estructuració de les idees i encara que filosòficament puguin semblar ingènues. El que es busca és que l'alumne hagi entès el sentit de l'argumentació (el "per què") més que la perfecció formal.

SEMPRE la pregunta d'opinió personal en el comentari de text de filosofia necessita una conclusió a manera de síntesi, que es presentarà per sistema i sense cap excepció en un paràgraf a part.

MANERES DE PLANTEJAR LA PREGUNTA SOBRE OPINIÓ PERSONAL

Tot i que el sentit de la pregunta 5 sempre és valora l'opinió personal, en la manera com es planteja la qüestió hi poden haver matisos. A grans trets són possibles 8 maneres d'enfocar una pregunta 5 per part de l'examinador, segons que es posi èmfasi en un element o un altre, de manera que cal adaptar la resposta a allò que en concret es demana en l'examen:

1.- Primer tipus de temes: Qüestions clares i directes que fan referència a un problema relativament senzill de determinar, perquè inequívocament han sortit al programa del curs. Cal absolutament evitar tractar-les com un tema après de memòria (p. ex.: "Creus que l'experiència és l'única forma de coneixement?" – Hume / "Et sembla que la justícia és l'únic que pot assegurar la continuïtat d'una societat?" –Plató).

2.- Segon tipus de temes: Qüestions senzilles i fins i tot trivials que no tenen cap lligam amb el programa i que sovint es poden resoldre traient conclusions conceptuals a partir d'un exemple. (p. ex.: "Hi ha manera de saber si existeix la veritat?")

3.- Tercer tipus de temes: Qüestions que obliguen a respondre posant en relació diversos autors i parts del programa i en què necessàriament han de jugar amb el contrast de les opinions de diversos autors, tot i que no cal esmentar-los directament. (p. ex.: "Té una història el concepte de veritat?" –això obliga a argumentar des de Sòcrates i la sofística, Plató, Sext Empíric, Descartes, Hume, Nietzsche...).

4.- Quart tipus de temes: Qüestions que interroguen sobre el sentit últim o sobre l'origen i el fonament d'un tema –elements que cal no confondre mai! (p. ex.: "Per què he d'obeir les lleis?", p. ex.: quina utilitat té la inducció?").

5.- Cinquè tipus de temes: Preguntes que posen en joc el verb "poder", sigui en el sentit de "capacitat" o en el de "possibilitat" –sentits que és important no confondre! (p. ex.: "Hi pot haver una explicació del món en termes purament mecànics?" –Descartes / "Poden oposar-se la llibertat i la felicitat?" –Mill).

6.- Sisè tipus de temes: Preguntes que ens conviden a elaborar la nostra pròpia definició d'un tema, sovint –però no necessàriament– a partir d'un autor. (p. ex.: "Quines coses et semblen de debò útils?" –Mill / "Què diries que caracteritza un bon ciutadà" –Plató).

7.- Setè tipus de temes: Qüestions que ens posen davant d'una alternativa –la més habitual, però de cap manera l'única, és la que confronta racionalisme i empirisme. (p. ex.: "La deducció més útil que la inducció"). També es pot plantejar entre idees defensades per autors contradictoris entre si (Plató/Nietzsche, Kant/Mill).

8.- Qüestions que, sense dir-ho de manera explícita, fan referència implícitament a temes molt vinculats a un autor (p.ex.: suposant que ens pregunten sobre si "La tragèdia és l'origen de la filosofia" inevitablement la resposta haurà d'acostar-se a Nietzsche).

ÉS IMPORTANT saber que la pregunta d'opinió personal es pot respondre de maneres molt diferents quan identifiquem com s'ha plantejat. D'aquesta manera s'eviten redaccions purament subjectives, tipus: "jo crec que...", "creec que...". En filosofia el mot "crec" hauria d'usar-se el mínim possible –les coses se saben o no se saben; la creença pertany a un àmbit teològic. El mode hipotètic està també fora de lloc, sembla que quan s'usa aquesta partícula algú es nega a fer-se partícip de les conseqüències d'allò que afirma: mai no s'ha d'emprar la forma "diria que", perquè mostra vacil·lació, poc criteri propi i personalitat immadura: quan una cosa se sap, es diu i s'argumenta.

Pd: Els autors esmentats als exemples ho són només com a orientació i suggeriment. Seria del tot correcte respondre una pregunta 5ª sense fer esment a cap autor i reprenent una visió més propera a la filosofia de primer curs de batxillerat o usant exemples de l'àmbit de la literatura, l'art, l'epistemologia, etc.

Els models de pregunta n^o5 han estat adaptats del manual de consulta del batxillerat francès Roger-Pol DROIT: *Philosophie – Lycée*. Éd. de la Cité, París, 2004.